

Bogatstvo različitosti

izv. prof. dr. sc. Mirjana Duran

Bogatstvo različitosti

- *Otkad znam za sebe sanjam o putovanjima po svijetu. Kad bih znao da ću svugdje naći isti krajolik, iste ljude, isti jezik, iste ili slične slike i kipove, iste pjesme i plesove, ne bi mi palo na pamet da krenem na put.*

Uzbudjuje me i veseli pomisao da ću vidjeti i čuti sve drugačije od onoga što vidim u svojoj kući, zavičaju i domovini. Tek u susretu s različitim i drugim i sam ću postati bogatiji i sretniji za novo iskustvo i doživljaj.

Tin Kolumbić

Baš je dobro što smo različiti

Sanjala je da su sve haljine na svijetu postale jednake, poput one Irenine, svo cvijeće bilo je isto, ali i sve su kuće bile jednake. Sve mame i tate izgledali su isto. Istina, ona je izgledala kao Irena, ali i sve djevojčice u razredu izgledale su kao Irena.

A onda se trgnula iz sna, sjela na krevet i uzviknula: “Baš je dobro što smo različiti!”

Usred snažne dominacije biheviorističke teorije držalo se da su djeca po rođenju ista a da su individualne razlike rezultat djelovanja različitih okolinskih činitelja

- Činjenice i klinička praksa ukazivale su na suprotno! Svakom je roditelju, primalji, liječniku bilo jasno da se novorođenčad razlikuje po nekim temeljnim karakteristikama ponašanja

Novorođenčad se razlikuje - ne samo po fizičkom izgledu!

- Neki puno i glasno plaču, drugi uglavnom djeluju zadovoljno
- Neki se lakše a drugi teže utješe
- Neki su motorički vrlo aktivni a drugi znatno mirniji
- Neki imaju pravilne i predvidive biološke ritmove a drugi ne

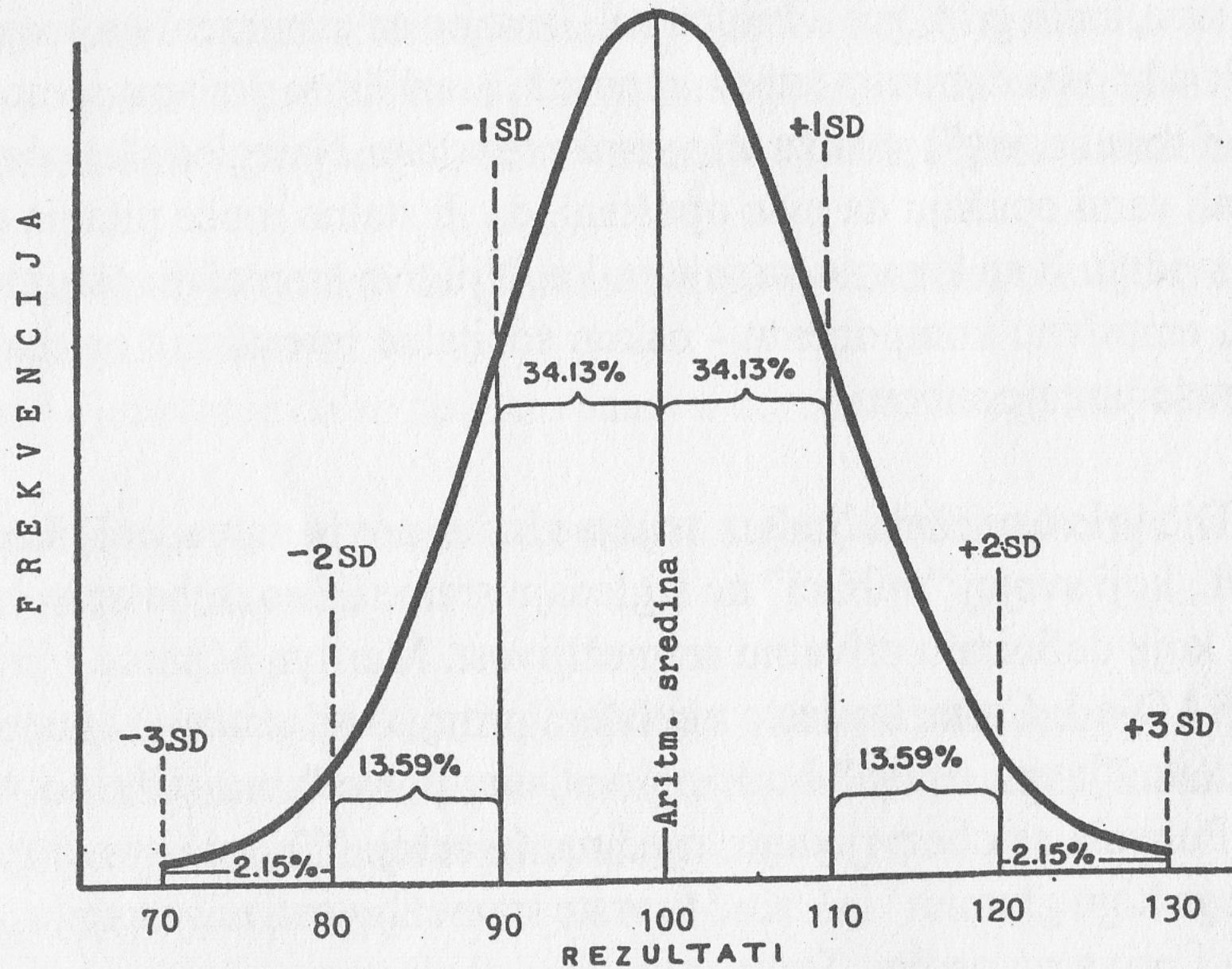
Kako ove razlike u ponašanju utječu na djetetovu interakciju s fizikalnim i socijalnim svijetom i na tijek razvoja?

Konstitucionalno utemeljene razlike u ponašanju mogu značajno utjecati na tijek cjelokupnog psihičkog razvoja (Thomas i Chess)

- 1. Razina aktivnosti**
- 2. Pristupanje, nasuprot povlačenju pred novim iskustvima**
- 3. Prilagodljivost na promjene**
- 4. Intenzitet reagiranja**
- 5. Ustrajnost**
- 6. Kvaliteta raspoloženja**
- 7. Skretanje pažnje (distraktibilnost)**
- 8. Prag reagiranja**
- 9. Ritmičnost bioloških funkcija**

Razlike među ljudima

- Individualne razlike među ljudima (inteligencija, sramežljivost, težina, visina itd.)
- Kulturalne i supkulturalne razlike (navike, običaji, rituali, oruđa intelektualne prilagodbe, hranidbene preferencije itd.)

Slika 1.1. Prikaz normalne. (zvonolike) krivulje (SD = Standardna devijacija)

Potkraj 18. stoljeća u trećem razredu učitelj je zadao
poduži zadatak: Zbrojite sve brojeve od 1 do 99

- 4950
- 1 i 99 čine 100, 2 i 98 također čine 100, 3 i 97 opet daje stoticu , itd.
- Zadnji takav par je 49 i 51. Dakle, ukupno ima 49 parova brojeva koji zajedno daju 100.
- 49 puta 100 je 4900
- Ako se tome doda preostalih 50 koji nema svog para, dobije se zbroj od 4950. Gauss

NUČENA BESPOMOĆNOST

Radikalna promjena bi značila da većina naše djece napusti naše škole pisanja sa snažnim osjećajem da su ondje uspjela. Očigledno ne mogu svi biti “prvi u razredu”. Ali ako uspijemo smanjiti svoju zaokupljenost rang-listama, djeca bi mogla izaći iz škole s osjećajem sposobnosti i samopoštovanja.

Margaret Donaldson

Praktična inteligencija (Pavlov)

Samoaktualizaciji teže svi bez obzira gdje se nalaze na zvonolikoj krivulji!

- Maslow kaže da je samoaktualizirana ličnost ona ličnost ili pojedinac koji je postao sve ono što je mogao postati. *Pojedinac teži da ostvari sve svoje mogućnosti i potencijale.*

- Samoaktualizacija može u različitim ljudi biti ostvarena na najrazličitije načine.

(Neki ljudi tuđe načine aktualiziranja podcjenjuju ako se oni razlikuju od njihovih vlastitih)

*Mama: Ne možeš se stalno igrati, moraš i učiti
inače ću te dati u bravare*

Guranje prema prosjeku

- A što je sa zonom idućeg razvoja?
- Što je s građenjem skele?
- Što je s otvorenim razredima?
- Obrazovna samoispunjavajuća proročanstva
- Djeca od učitelja mogu preuzeti pozitivno ili negativno gledište o sebi i počinju se ponašati u skladu s njim

Sramežljivost- kompleksna pojava, ima različite oblike, koji imaju donekle različitu etiologiju

- Sramežljivost je u populaciji poput svih normalnih osobina ličnosti (inteligencije, društvenosti, marljivosti, i sl. raspodijeljena po načelu zvonolike (ili normalne krivulje) .
- Dakle, najviše je ljudi prosječne sramežljivosti, a što je bliže ekstremu sramežljivosti, odnosno nesramežljivosti, manji je broj takvih ljudi u populaciji

Sramežljivost

- Jacklin, Maccoby i Tricaci (1983) na osnovi 5 spolno steroidnih hormona u venskoj krvi pupkovine odmah po rođenju pokazali da je moguće na osnovi koncentracije 3 od 5 mjerenih hormona predvidjeti kasniju sramežljivost za dječake.
- Neke osobe koje su sramežljive to su prvenstveno zbog svoje konstitucije, točnije rečeno zbog fizioloških karakteristika svog temperamenta. Neki mogu samo odgoju “zahvaliti” za sramežljivost. (Kagan)

Zakočena (inhibirana) djeca

- Kagan i suradnici više su puta utvrdili da za vrijeme rješavanja nekih kognitivnih zadataka inhibirana djeca imaju višu frekvenciju pulsa, veći dijametar pupile, jaču motoričku tenziju i višu razinu salivarno mjerene kortizola.
- - ili previše razmišljaju o odgovoru pa su prespora pri rješavanju
- - ili prebrzo, impulzivno daju odgovore, pa često griješe

- Temeljne crte ličnosti su u razmjerno visokom stupnju naslijeđene, a okolinski utjecaji ih mogu donekle modificirati, najčešće po modelu “**guranja**” **prema prosjeku**.
- Ako je npr. dijete izrazito introvertirano, roditelji ga potiču na druženje, očitovanje želja i emocija i sl., a čine upravo obratno ukoliko je dijete izrazito ekstravertirano.
- (Amerika, Kina)

Eysenck razlikuje tzv. Introvertiranu i neurotičnu sramežljivost

- Introvertirana sramežljivost znači preferiranje manjeg broja socijalnih kontakata i uživanje u sigurnosti doma, koje nema obilježje bijega od okoline, već je to slobodan izbor pojedinca. Zbog toga se ne osjeća nesretnim ili hendikepiranim.
- Neurotične sramežljive osobe rado bi se družile, ali ih njihova emotivna nestabilnost i anksioznost u tome sprečavaju. Stoga ostaju u sigurnosti doma, ali nisu sretni zbog toga. (Pobijedite sramežljivost a djecu cijepite protiv nje – P. Zarevski, M. Mamula)

Kulturalne supkulturalne razlike

- **Stereotipi** su rigidna i pristrana mišljenja, stavovi i vjerovanja o nekim situacijama, osobama, grupama ljudi i idejama.
- Ako su stereotipi više neopravdano negativni nego pozitivni govorima o predrasudama. Dakle, **predrasude** su neopravdani negativni stavovi prema nekoj grupi ljudi i njezinim pojedinačnim članovima.
- Ako se naše predrasude odražavaju u našem ponašanju govorima o diskriminaciji. **Diskriminacija** se odnosi na neopravdano negativno ponašanje prema nekoj grupi i njezinim pojedinačnim članovima.

Školske novine – 2.lipnja 2009.

ŠKOLSKA NOVINARSKA

aktualno

broj 22 • Zagreb • 2. lipnja 2009.

PRIBISLAVEC Roditelji ne puštaju djecu u školu

Bojkot zbog nasilnih malih Roma

Traže smjenu ravnatelja, izuzimanje nasilnika iz nastave te angažiranje zaštitara

Roditelji više od 160 učenika osnovne škole Vladimira Nazora u Pribislavcu kraj Čakovca odlučilo je prosvjedom i bojkotom stati na kraj, kako kažu, višegodišnjem fizičkom i psihičkom maltretiranju njihove djece od nekolicine učenika pripadnika romske manjine.

Naime, roditelji upozoravaju da već dugo neki Romi, koji su i ponavljači pa su stariji od druge djece u razredu, u školi maltretiraju druge učenike, tjeraju ih primjerice da pum-paju sklekove ili im uzimaju užinu i džeparac. Bojkotu nastave prethodio je sastanak s ravnateljem Josipom Šipekom, ali su taj sastanak proglasili neuspješnim i odlučili se na bojkot sve dok se ne ispune njihovi zahtjevi. Roditelji s jedne strane traže smjenu ravnatelja i predsjednice Vijeća roditelja, jer se, po njihovu mišljenju, ne mogu nositi s problemom nasilja u školi. Stoga su spremni prekinuti bojkot nastave tek kad se imenuje novi ravnatelj koji će s njima održati sastanak i dati im pisano izvješće o onome što se poduzelo. Važnije od toga, roditelji traže i da se

romska djeca, nasilnici, izuzmu od daljnjeg pohađanja nastave i da u školi u svakoj smjeni budu prisutna dva zaštitara.

Sam ravnatelj Šipek priznaje da je bilo pojedinih slučajeva nasilja od romske djece, no začuđuje izjava prosvjetnog inspektora Frane Mandića

kako dosad nije prijavljen nijedan slučaj nasilništva u toj školi. Osnovnu školu Vladimira Nazora u Pribislavcu pohađa oko 350 učenika, a ravnatelj

Šipek nema podatke o tome koliko ih točno bojkotira nastavu.

Budući da je bojkot nastavljen, reagirao je i predstavnik prozvana romske manjine Željko Balog, ujedno predsjednik Krovne zajednice Bijaške Hrvatske. I on traži smjenu, ali dvoje romskih pomagača u toj školi, Romane Vurušić i Elvisa Kralja. Balog upozorava da su oni i sami zlostavljači djece u školi, koji su zbog svoje neprofesionalnosti doveli do takve situacije. Išao je tako daleko da ih je prozvao i da na posao dolaze pijani.

Složio se da najveći problem predstavljaju višestruki ponavljači, koji svoju budućnost ne vide u obrazovanju, već samo čekaju da navrš 15. godinu i napuste školu. Predložio je da uzastopnim ponavljačima treba omogućiti da se ispišu iz škole, a obrazovanje steknu na pučkim učilištima ako to žele.

Roditelji koji bojkotiraju nastavu izvijestili su javnost i o tome da djelatnici škole na njih izvode pritisak tako što ih telefonom pozivaju na sastanak te nagovaraju da djecu ipak šalju u školu.

B. Nad

Tolerancija

Tolerirati: trpjeti, dopuštati, podnositi, snositi

- Individualne razlike među ljudima stare su kao i ljudski rod, a upravo imamo prema tim razlikama najmanje tolerancije
- *Većina ljudi ne razumije kako drugi ljudi mogu brisati nos na drugačiji način nego što to oni čine. (I. Turgenev)*
- O tolerantnosti neke osobe može se govoriti samo ako je ona tolerantna prema onoj različitosti koja je smeta, neugodna joj je, na neki je način pogoda. (prihvatljivo je tolerirati nečiji neukus, preferencije, sklonosti...)

Ne mogu se svi čini tolerancije opravdati, niti je svaki čin netolerancije bez opravdanja

- Ne treba tolerirati ljudska obilježja koja ugrožavaju druge ili im na bilo koji način štete, a nad kojima pojedinac ima kontrolu.
- Ne smiju se diskriminirati ljudi zbog njihovih svojstava koje imaju od rođenja, nasljeđem, niti zbog onoga što su tijekom života stekli ili usvojili ako to ne šteti drugim ljudima i ne umanjuje njihovu kvalitetu života.

Ljudi se ne rađaju kao tolerantni ili netolerantni.
Obje vrste ponašanja stječu se učenjem. Oba su oblika
ponašanja nužna i korisna

Za učenje tolerancije moraju biti ispunjeni neki
preduvjeti

- **EMPATIJA** – misaono(kognitivno) razumijevanje drugog živog bića i čuvstveno uživljavanje u njegov položaj, situaciju ili problem
- **USVOJENI MORALNI SUSTAV VRIJEDNOSTI**
(razlikovanje dobrog i lošeg, specifična znanja kao poznavanje temeljnih ljudskih prava)

Jane Elliott - 5. travanj 1968

- Steven učenik trećeg razreda: – *Zašto je Martin Luther King ubijen?*
- Što znate o crnim ljudima?
- Djeca odgovaraju s različitim rasnim stereotipima
- Da li želite isprobati vježbu i osjetiti kako je biti tretiran prema boji kože?

- Odredila je plavooke superiornima (“na vrhu”) koristeći izmišljene znanstvene dokaze. Uvodi pravila Plavooki su dobili privilegije. (marljivi, inteligentni)
- Smeđooki, inferiorni moraju nositi smeđe ogrlice zbog lakšeg prepoznavanja (“na dnu”)

Posljedice

- Već u prvih 15 minuta primijetila je promjene u ponašanju i interakciji učenika
- Superiorni ubrzo postaju bahati, ponašaju se zapovjednički, omalovažavaju smeđooke
- Inferiorni postaju plašljivi, podređeni (pa čak i oni koji su bili ranije dominantni u razredu) Nailaze na probleme u čitanju i matematici. Javlja se plač agresija, ljutnja (film)
- Zimbardo, Luciferov učinak

Zamjena uloga pod izlikom da je zadnji put pogriješila

- Smeđooki su pokazali znatno manje zlobnog ponašanja
- Na kraju dana...
- Elliott : *Diskriminaciju je moguće smanjiti ako osobe shvate kakav je osjećaj biti diskriminiran*
- Ono što su bili afroamerikanci u ovoj priči danas mogu biti su manjinske skupine

Školske novine – 2.lipnja 2009.

ŠKOLSKA NOVINI

aktualno

broj 22 • Zagreb • 2. lipnja 2009.

PRIBISLAVEC Roditelji ne puštaju djecu u školu

Bojkot zbog nasilnih malih Roma

Traže smjenu ravnatelja, izuzimanje nasilnika iz nastave te angažiranje zaštitara

Roditelji više od 160 učenika osnovne škole Vladimira Nazora u Pribislavcu kraj Čakovca odlučilo je prosvjedom i bojkotom stati na kraj, kako kažu, višegodišnjem fizičkom i psihičkom maltretiranju njihove djece od nekolicine učenika pripadnika romske manjine.

Naime, roditelji upozoravaju da već dugo neki Romi, koji su i ponavljači pa su stariji od druge djece u razredu, u školi maltretiraju druge učenike, tjeraju ih primjerice da pum-paju sklekove ili im uzimaju užinu i džeparac. Bojkotu nastave prethodio je sastanak s ravnateljem Josipom Šipekom, ali su taj sastanak proglasili neuspješnim i odlučili se na bojkot sve dok se ne ispune njihovi zahtjevi. Roditelji s jedne strane traže smjenu ravnatelja i predsjednice Vijeća roditelja, jer se, po njihovu mišljenju, ne mogu nositi s problemom nasilja u školi. Stoga su spremni prekinuti bojkot nastave tek kad se imenuje novi ravnatelj koji će s njima održati sastanak i dati im pisano izvješće o onome što se poduzelo. Važnije od toga, roditelji traže i da se

romska djeca, nasilnici, izuzmu od daljnjeg pohađanja nastave i da u školi u svakoj smjeni budu prisutna dva zaštitara.

Sam ravnatelj Šipek priznaje da je bilo pojedinih slučajeva nasilja od romske djece, no začuđuje izjava prosvjetnog inspektora Frane Mandića

kako dosad nije prijavljen nijedan slučaj nasilništva u toj školi. Osnovnu školu Vladimira Nazora u Pribislavcu pohađa oko 350 učenika, a ravnatelj

Šipek nema podatke o tome koliko ih točno bojkotira nastavu.

Budući da je bojkot nastavljen, reagirao je i predstavnik prozvana romske manjine Željko Balog, ujedno predsjednik Krovne zajednice Bijaške Hrvatske. I on traži smjenu, ali dvoje romskih pomagača u toj školi, Romane Vurušić i Elvisa Kralja. Balog upozorava da su oni i sami zlostavljači djece u školi, koji su zbog svoje neprofesionalnosti doveli do takve situacije. Išao je tako daleko da ih je prozvao i da na posao dolaze pijani.

Složio se da najveći problem predstavljaju višestruki ponavljači, koji svoju budućnost ne vide u obrazovanju, već samo čekaju da navrš 15. godinu i napuste školu. Predložio je da uzastopnim ponavljačima treba omogućiti da se ispišu iz škole, a obrazovanje steknu na pučkim učilištima ako to žele.

Roditelji koji bojkotiraju nastavu izvijestili su javnost i o tome da djelatnici škole na njih izvode pritisak tako što ih telefonom pozivaju na sastanak te nagovaraju da djecu ipak šalju u školu.

B. Nad

Poticanje tolerancije otežano je nedovoljnim poznavanjem kulturoloških vrijednosti različitih supkultura.

- Govori li dijete bajaški ili romani chib
- Poboľšati svoje znanje i stavove o pripadnicima drugih kultura (na taj naćin otkrivam svoje vlastite predrasude)
- Teorija kulturne lišenosti (deprivacije)
- Teorija kulturne lišenosti kulturno je ogranićena i zapravo kazuje da ta djeca jesu “lišena”, ali “moje kulture”
- Ta djeca imaju imaju razrađene, sofisticirane i prilagođene kulture koje su jednostavno različite od kultura prihvaćenih obrazovnim sustavom.

Dječak putnik

dječak putnik

ispričala
Mirjana Duran

oslikao
Roko Idžojtić

Tolerancija - snošljivost

- Snošljivost – snositi- odgovornost

“Snošljivost” u sebi uključuje i značenje
“preuzimanja odgovornosti” za onog ili one
“druge”. (Mali princ)

Svima su zajamčena ista temeljna ljudska prava,
pa i onima koje u različitom smislu ili prema
različitim svojstvima i osobinama smatramo
“drugačijima”.

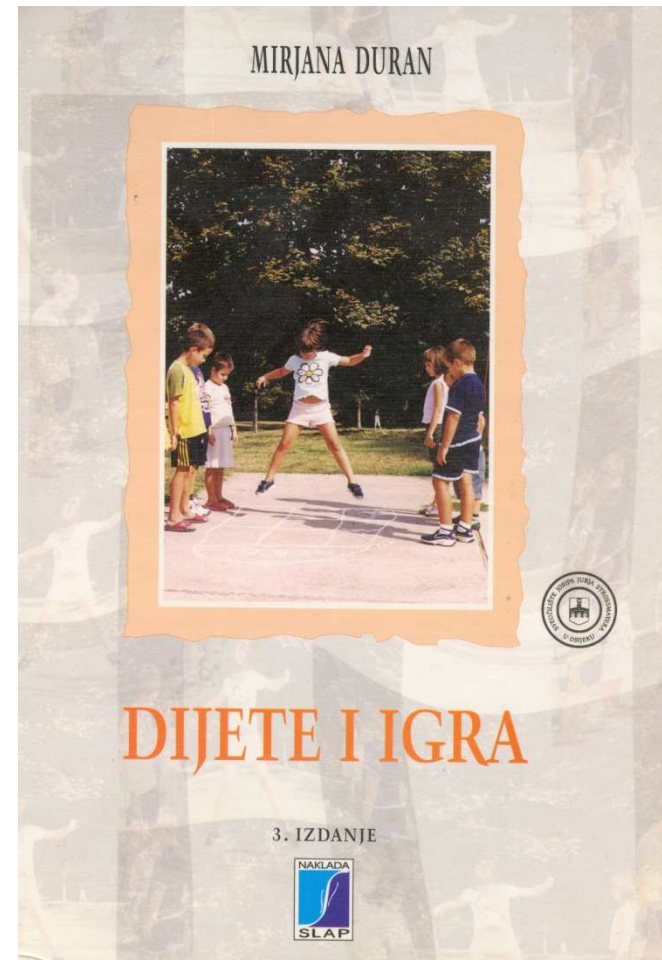
Treba poučavati toleranciju prema različitostima bilo koje vrste, te netoleranciju prema svemu i svakome tko ugrožava etička načela i temeljna ljudska prava.

Poučavati:

- Kako prepoznati netolerantno ponašanje
- Usvajanje pojmova razlike i različitosti
- Pojam ljudskih prava – primjereno dobi
- Jedinstvenost i neponovljivost svakoga od nas.
Svi smo različiti! Svi smo slični!
- Koja su ponašanja prema drugima prikladna i dopuštena a koja nedopuštena
- Poučavanje traži osviještenog učitelja/ učiteljicu

Igre s pravilima se kao kulturne tvorevine prenose
s dječjeg koljena na koljeno u cijelom svijetu

Igre s ulice Slavonije,
Novog Zelanda i Velike
Britanije pokazuju
ogromnu sličnost što
ukazuje da su u službi
onoga po čemu slični
a ne različiti!

Tradicijska spontane kulture djece i mladih: Spomenar i dnevnik

- U dobi odrastanja spomenar i dnevnik, kao *umjetnost za sebe* opslužuju potrebe i čuvstva po kojima su slična djeca svijeta. Spomenare i dnevnike nalazimo u različitim kulturama

Sličnost gatalica djevojčica iz Hrvatske i Poljske zapanjujuća je

I NA KRAJU

- Naša je hrabrost na kušnji kad smo u manjini, a naša je tolerancija na kušnji kad smo u većini

R. W. Stockman

- Dobro je tražiti slobodu za nas i za one koji se s nama slažu, ali još je bolje dati slobodu onima koji se s nama ne slažu.

F. D. Roosevelt

Tolerancija ne znači pomanjkanje predanosti vlastitim vjerovanjima. Ona znači ne prihvaćanje progona ili ugnjetavanja drugih.

J. F. Kennedy

Najveći rezultat obrazovanja je tolerancija

Hellen Keller

Literatura

- Berk, L. E. (2007.) *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Krizmanić, M., Kolesarić, V. (2003.) *Tolerancija u svakidašnjem životu: psihologija tolerancije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Miljević-Ridički, R., Maleš, D., Rijavec, M. (2001.) *Odgoj za razvoj*. Zagreb: Alinea.
- Pennington, D.C. (1997.) *Osnove socijalne psihologije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Perotti, A. (1995.) *Pledoaje za interkulturalni odgoj i obrazovanj*. Zagreb: Educa.
- Zarevski, P., Mamula, M. (2000.) *Pobijedite sramežljivost: a djecu cijepite protiv nje*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Zimbardo, P. (2009.) *Luciferov učinak: kako dobri ljudi postaju zli*. Zagreb: TIMpress.